

Творча лабораторія методиста-предметника

Управління методичною діяльністю педагогів (з досвіду роботи)

Зіновія Ковальчук,
методист суспільних дисциплін
Буцацького районного методичного кабінету
Тернопільської області

D
4.3
с. 1

Змінюється час, змінюються вимоги до змісту методичної роботи. Освітляни пропонують урізноманітнити й оновити форми методичної роботи, надавати більше інформації про сучасні технології навчання. Буцацький районний методичний кабінет презентує роботу методиста суспільних дисциплін.

Ключові словосполучення: науково-методична робота, декада наставника, декада стажера, педагогічні інновації, методи вивчення педагогічного досвіду, методичне конструювання ефективних моделей педагогічного досвіду, професійна майстерність.

Робота з підвищення професійної майстерності вчителів.....	2
Семінари-тренінги.....	2
Творча група з учителів історії та правознавства.....	3
Районна Школа молодого вчителя.....	4
Дні методиста.....	5
Роль методиста у впровадженні педагогічних інновацій. Основні поняття....	8
Алгоритм перетворення педагогічної ідеї на технологію.....	10
Діяльність методиста районного методичного кабінету з поширення педагогічних інновацій.....	10
«Передовий» та «перспективний» педагогічний досвід: поняття, означення, критерії.....	15
Додатки.....	17
План проведення методичного об'єднання вчителів суспільних дисциплін (методична сесія).....	17
Рекомендована тематика засідань методичного об'єднання вчителів суспільних дисциплін.....	18
Орієнтовний план засідань шкільного методичного об'єднання вчителів історії та правознавства.....	18
План роботи методичного об'єднання вчителів історії на базі методичного центру (витяг).....	19
План роботи творчої групи вчителів історії та правознавства.....	20

План роботи Школи молодого вчителя історії та правознавства (перший рік навчання).....	21
План роботи Школи молодого вчителя історії та правознавства (другий рік навчання).....	22
Анкета учасника конкурсу «Шукаємо молоді педагогічні таланти».....	24
Параметри оцінки професійної майстерності вчителів суспільних дисциплін.....	24
Анкета для вчителів історії.....	25
Анкета для досвідчених учителів.....	26
Діагностична карта вчителя.....	26
Діагностична карта молодого вчителя історії.....	27
Пам'ятка вивчення стану викладання та навчальних досягнень учнів з історії у школах району.....	28
Школа молодого керівника.....	29
Постійно діючий семінар керівників шкіл.....	30
План роботи школи педагогічного наставництва «Шлях до майстерності».....	30
План роботи з молодими вчителями.....	31
Вивчення та аналіз НВП, рівня підготовки педагогічних кадрів, перспективного педагогічного досвіду, надання практичної допомоги педагогічним працівникам.....	32
Використані скорочення.....	32

Робота з підвищення професійної майстерності вчителів

Семінари-тренінги

У сучасних умовах модернізації національної освіти значну роль відіграє організація методичної роботи. Головна мета – активізувати творчий потенціал кожного педагога.

Реалізація цієї мети залежить від співпраці організаторів методичної роботи на всіх рівнях – керівників методичної служби, методистів, керівників навчальних закладів та організації ними ефективних форм методичної роботи. Тому вимоги до роботи методиста досить високі, а проблеми оновлення його функцій набувають особливої гостроти й актуальності.

Уся робота з підвищення професійної майстерності вчителів побудована на основі попереднього аналізу різноманітних даних і проведення діагностичних досліджень, анкетувань. Комплексна діагностика в районі показала, що вчителі очікують від методичної служби конкретної допомоги, а також пропонують урізноманітнити й оновити форми методичної роботи, надавати більше інформації про сучасні технології навчання тощо. З огляду на результати діагностування вносяться зміни як у зміст роботи з підвищення професійної майстерності вчителів-практиків, так і у форми організації цієї роботи. А на основі узагальненої інформації коригується робота методиста суспільних дисциплін.

Аналітико-діагностичні матеріали – це основа планування роботи методиста, яка дає можливість програмувати педагогічну діяльність учителів історії загальноосвітніх шкіл району.

NB! *Методист поєднує колективні та індивідуальні форми роботи, застосовує нетрадиційні методи їх проведення, при цьому враховує професійні якості кожного вчителя, підвищуючи в такий спосіб його педагогічну майстерність, задовольняє запити учителів-практиків.*

До числа пріоритетних завдань, над якими протягом останніх років працюють учителі історії району, належать:

- особистісно орієнтоване навчання як одна з умов самореалізації творчого учня;
- впровадження інноваційних технологій у навчальний процес;
- формування національної свідомості, правової культури учнівської молоді тощо.

NB! *Методист повинен прагнути охопити кожного вчителя такими формами роботи, які спрямували б його на вирішення проблем і відповідали б рівню його професійної підготовки.*

Робота над науково-методичними проблемами вимагає всебічної обізнаності вчителів з питань науки та педагогічної практики. З цією метою у практичній діяльності методист практикує інформаційну підтримку вчителів, що позитивно впливає на зростання їхньої професійної компетентності.

Безумовно, успішність інформаційного забезпечення вчителів залежить від інформаційної бази методичного кабінету. Саме цьому радимо приділяти особливу увагу.

Тісна співпраця з керівниками навчальних закладів також забезпечує ефективність роботи методиста.

Організація районних методичних центрів сприяла активізації участі вчителів історії та правознавства у методичній роботі. Щорічні анкетування та спостереження засвідчують, що найефективнішою формою роботи з учителями історії є семінари-тренінги.

Методист шукає нові підходи до їх проведення: обговорення уроків, що традиційно зводилося до відзначення позитивного у їхній організації, замінено на обговорення проблеми, винесеної на семінар. Щоб обговорення набуло невимушеного характеру, слід заздалегідь підготувати запитання для дискусії. Це дозволить виявити різноманітні погляди на методичну проблему і спонукає вчителів до активної участі в її обговоренні, обміну думками та висловлення пропозицій щодо її вирішення.

NB! *Багата інформаційна база методичного кабінету, семінари-тренінги й тісна співпраця з керівниками навчальних закладів – складові ефективної роботи методиста.*

Творча група з учителів історії та правознавства

У роботі методиста значна увага приділяється роботі творчої групи, до складу якої входять досвідчені вчителі історії та правознавства. Ця група активно працює над інформаційно-методичним забезпеченням учителів з питань змісту і форм застосування на практиці

інноваційних педагогічних технологій та освоєння інтерактивних технологій організації навчального процесу. Це сприяє виробленню спільних підходів до реалізації завдань проблеми колективного методичного дослідження. Використовуючи інноваційні педагогічні технології, група розробляє низку конспектів уроків, складає програми міжшкільних факультативів з історії та правознавства, створює банк матеріалів на допомогу в проведенні позакласних заходів із предмета. Її мета – впровадити у практику роботи вчителів історії району перспективний педагогічний досвід і результати колективного науково-методичного дослідження.

Алгоритм роботи творчої групи над науково-методичною проблемою такий:

- Підготовчий етап – визначення науково-методичної теми/проблеми, підбір складу творчої групи.
- Теоретичний етап – опрацювання науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження, наявного педагогічного досвіду.
- Складання програми діяльності – розробка плану діяльності творчої групи, складання методичних рекомендацій, моделей діяльності, їх обговорення, пробне впровадження досвіду тощо.
- Підведення підсумків та аналіз результатів апробації набутого досвіду, рекомендацій, розроблених творчою групою, узагальнення досвіду.
- Запровадження досвіду творчої групи в масову практику – виступи членів творчої групи на районних методичних об'єднаннях, семінарах-практикумах, надання допомоги та консультування вчителів, вивчення перспектив подальшого впровадження інновацій в масову практику.

Д
4.3
с. 4

Районна Школа молодого вчителя

Склалася певна система роботи методиста з молодими вчителями історії. Результатом такої роботи є районна Школа молодого вчителя історії, навчання в якій проходить протягом трьох років. За цей період відбувається становлення і зростання професійних якостей молодих учителів.

Перший рік – це період професійної адаптації, коли молодий учитель співвідносить отримані в вищому навчальному закладі знання та вміння з конкретними умовами роботи і вимогами, які висуває перед ним професія. Мета занять Школи молодого вчителя історії першого року навчання – конкретна допомога молодому спеціалісту в подоланні труднощів, вирішенні конкретних проблем, що виникають у процесі діяльності.

Другий і третій роки навчання – це період становлення професійної діяльності молодого вчителя, коли педагог не тільки накопичує досвід, долає труднощі, але й активно займається самоосвітою і самореалізацією, формує базові професійні якості.

Саме на цьому етапі надається методична допомога молодому педагогу в його професійному становленні, виробленні власного стилю роботи, розвитку фахового потенціалу й опануванні формами й методами роботи.

NB! Перший рік – професійна адаптація до умов роботи і вимог професії, другий і третій роки – здобуття досвіду, подолання труднощів, самоосвіта й самореалізація.

Навчання у Школі завершується проведенням «круглих столів» на тему: «Успіхи і проблеми перших кроків на педагогічній ниві», «Мої перші сходинки до педагогічної майстерності».

NB! Молоді вчителі беруть участь у всіх формах методичної роботи, які проводяться з учителями історії в районі.

Їх залучають також до участі в районному конкурсі «Шукаємо молоді педагогічні таланти». Конкурс молодих учителів історії проходить у два етапи: на першому етапі молоді вчителі дають відкриті уроки, позакласні заходи в закладах, де вони працюють; на другому етапі вони захищають теоретичні моделі власного досвіду, вирішують різноманітні педагогічні завдання.

D
4.3
с. 5

Дні методиста

Проведення Днів методиста – ще один із напрямів методичної допомоги молодим педагогам у навчальних закладах. Методист спільно з наставником допомагають подолати конкретні труднощі в роботі, спільно з молодим педагогом розробляють сценарії уроків і позакласних заходів, відповідно коригують його педагогічну діяльність тощо. Щорічно в районі проводиться Декада наставника (жовтень) та Декада стажера (квітень).

NB! Узгоджена співпраця методиста з навчальним закладом, де працюють молоді педагоги, дає можливість отримувати зворотну інформацію, якісно аналізувати її та відповідно коригувати роботу молодих учителів.

Робота методиста ґрунтується на науково-методичній основі і спрямована на збагачення й розвиток творчого потенціалу кожного вчителя (схема 1, таблиця 1).

Схема 1

Структура методичної роботи в районі з учителями історії та правознавства

D
4.3
с. 6

Таблиця 1

План роботи методиста суспільних дисциплін на навчальний рік

Зміст роботи	Дата	Виконання
I. Координаційно-організаційна робота		
Забезпечити виконання нормативних документів про школу, зокрема в галузі історичної освіти, інструктивно-методичних листів.		
Організувати методичну роботу з учителями суспільних дисциплін відповідно до наказу відділу освіти райдержадміністрації «Про організацію та проведення методичної роботи з педагогічними кадрами в районі».		

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

Зміст роботи	Дата	Виконання
На методичних нарадах ознайомити керівників шкіл із методичними листами про викладання суспільних дисциплін у новому навчальному році; концепцією історичної освіти, її державними стандартами; про стан і рівень навчальних досягнень учнів з історії та правознавства у школах району; про участь учителів суспільних дисциплін у роботі районних методичних центрів, семінарах, місячниках правовиховної роботи; про роботу з обдарованою учнівською молоддю за результатами Всеукраїнської учнівської олімпіади; про пропозиції обласних нарад, семінарів тощо.		
Координувати роботу (назва) методичного центру.		
Провести районний етап конкурсу «Учитель року».		
Провести районні етапи конкурсів-захистів учнівських дослідницьких робіт: «Об'єднаймося, брати мої», «Мої права».		
Взяти участь у Всеукраїнській акції «Збережемо пам'ять про подвиг» (до річниці закінчення Другої світової війни).		
II. Контрольно-аналітична діяльність		
Спланувати роботу районного методичного центру, творчої групи, Школи молодого вчителя.		
Організувати надання методичної допомоги новопризначеним керівникам шкіл (назва) з питань планування роботи школи, вимог до складання розкладу, видів контролю за рівнем навчальних досягнень учнів, організації стажування молодих спеціалістів, аналізу уроків, позакласних заходів, правової освіти й атестації педагогічних працівників.		
Підготувати методичні рекомендації з питань інноваційних технологій та інтенсивного навчання; змісту й методики проведення позакласних заходів з суспільних дисциплін: тижнів історії та правознавства.		
Підготувати методичний вісник для вчителів історії та правознавства.		
Скласти списки вчителів, які атестуються в новому навчальному році.		
III. Методичне забезпечення педагогічного процесу в освітніх установах		
Проаналізувати забезпечення шкіл району педагогічними кадрами з предмета; розподілити години з суспільних дисциплін у школах та проаналізувати їхню відповідність Базовому навчальному плану й наказу відділу освіти райдержадміністрації; розподілити години на експериментальні гуртки/факультативи «Практичне право», «Громадянська освіта»; організувати гурткову роботу з предмета в закладах освіти району; забезпечити вчителів навчальними програмами, учнів – підручниками/посібниками; проходження вчителями атестації, підвищення кваліфікації на курсах при ОІППО; навчання вчителів історії та правознавства за програмою «Intel».		
Створити списки вчителів історії та правознавства району станом на 01.10.200_ р. та списки молодих учителів.		

Зміст роботи	Дата	Виконання
Проаналізувати виконання перспективного плану підвищення кваліфікації та атестації вчителів історії та правознавства в поточному навчальному році.		
Взяти участь у роботі районних експертних атестаційних комісій з атестації закладів освіти (<i>назва</i>).		
Вивчити стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів з історії та правознавства.		
IV. Робота з молодими вчителями		
Надати методичну допомогу новопризначеним учителям історії в (<i>назва</i>) навчальних закладах.		
Забезпечити організоване відвідування уроків молодих учителів наставниками. Провести Декаду наставника.		
Забезпечити проведення занять Школи молодого вчителя історії (<i>відповідно до плану</i>).		
Вивчити й проаналізувати результативність стажування. Провести Тиждень стажера.		
Провести «круглий стіл» «Перші кроки до педагогічної майстерності».		

Д
4.3
с. 8

Роль методиста у впровадженні педагогічних інновацій. Основні поняття

Бути методистом – це вміти перетворити ідею на навчальну технологію та навчити цьому вчителя-практика.

Педагогічна ідея – ядро, смисловий центр наукового дослідження, перспективного досвіду та прогнозовані результати; виражена в узагальнених висновках і поєднує у собі як об'єктивне знання про наявну педагогічну проблему, так і суб'єктивну мету, спрямовану на її вирішення.

Педагогічні інновації – нововведення в педагогічній системі, що поліпшують розвиток (перебіг) і результати навчально-виховного процесу.

Інноваційна освітня діяльність – експериментування, розробка, апробація, застосування, поширення чи збереження освітніх інновацій (нововведень).

Перспективний педагогічний досвід – творча, оптимальна, повторювана професійна діяльність педагога з елементами новизни, що дає стабільні позитивні результати в удосконаленні навчально-виховного процесу.

Впровадження в НВП педагогічних інновацій передбачає якісно нові перетворення як цілісного педагогічного процесу, так і його складових, що призводить до істотного підвищення його результативності. Тому основну ідею трансформування системи освіти можна сформулювати так: **ефективність навчання може бути суттєво поліпшена**

*Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування***завдяки проектуванню, пошуку та впровадженню інноваційних освітніх систем і технологій.**

Інноваційна освітня діяльність педагога з упровадження нововведень не піддається формалізації і потребує врахування людського фактора, зокрема подолання соціально-психологічних бар'єрів. Цьому сприяють:

- врахування установок, ціннісних орієнтирів, потреб і можливостей педагогічних працівників;
- створення соціально-педагогічних умов для просвіти й активного навчання вчителів з метою розвитку в них інноваційних здібностей, формування готовності до сприйняття нових ідей та участі в інноваційних заходах.

Такі завдання повинна і здатна виконувати розгалужена методична служба, інноваційна освітня діяльність якої полягає в послідовному, компетентному і професійному поширенні педагогічних ідей, інноваційних підходів до навчального процесу.

D
4.3
с. 9

NB! Джерелом педагогічної ідеї є дослідницька діяльність науковців або пошукова практика вчителів-практиків.

Методист у цьому випадку виконує роль «фасилітатора» (за термінологією К. Роджерса), тобто «полегшувача», котрий допомагає педагогу в особистісному професійному розвитку, створює йому умови для оволодіння новим досвідом на основі цілеспрямованого творчого і критичного мислення, визначення особистісних сенсів, усвідомлення значущості нової педагогічної ідеї для вдосконалення освітньої практики.

Джерелом педагогічної ідеї є дослідницька діяльність науковців або пошукова практика вчителів-практиків, результатом якої є узагальнені висновки, судження, що поєднують у собі як об'єктивне знання про педагогічну проблему, так і суб'єктивну мету, спрямовану на її вирішення.

Сутність процесу поширення педагогічних ідей саме в тому й полягає, щоб узяти із відомих педагогічних досліджень найважливіші ідеї, висновки, положення, що акумулюють цільову спрямованість освітніх змін, та допомогти окремим учителям і педагогічним колективам зрозуміти їх, усвідомити значущість для інноваційних перетворень існуючої

практики з метою її позитивного розвитку.

NB! Методист досліджує, отримує результати, узагальнює їх в ідею, створює умови для її розуміння. Вчитель розуміє й засвоює ідею, добирає способи, методи чи прийоми для її реалізації та застосовує її на практиці. Таким чином ідея набуває вигляду технології.

Тільки на основі зрозумілої, привабливої, особистісно важливої ідеї та власного досвіду педагог здатний створити ефективну технологію навчання як результат усвідомлення і

конструювання пізнавальної діяльності школярів, спрямованої на досягнення поставлених цілей. А отже, й професійно зростати.

Алгоритм перетворення педагогічної ідеї на технологію

- Вибір ідеї, визначення її джерела (концепція, освітня програма, педагогічна технологія, наукові рекомендації тощо); ознайомлення з публікаціями про сутність проблеми.
- Аналіз та осмислення прочитаного, власного досвіду, самооцінка знань з проблеми, виявлення існуючих та необхідних умов для застосування ідеї, розробка алгоритму діяльності.
- Формування педагогічних цілей застосування нової ідеї у процесі викладання конкретної навчальної дисципліни.
- Прогнозування навчальної діяльності учнів на основі диференційованого та особистісного підходу.
- Розробка і створення низки уроків.
- Переведення педагогічних цілей у навчальні (дидактичні) завдання (з огляду на клас, навчальну програму, особливості учнів тощо).
- Прогнозування результатів навчальної діяльності (розвиток, знання, вміння, особистісні якості школярів).
- Аналіз, коригування створеної технології.

Д
4.3
с. 10

Отже, процес перетворення педагогічних ідей на технологію складається з двох етапів:

інформативно-аналітичного (виокремлення з інформаційного освітнього поля нової ідеї, її адекватна оцінка, підвищення теоретичних знань з певної проблематики, аналіз умов, необхідних для її застосування, продуктивний синтез власного досвіду і цільового компоненту нової ідеї) та

організаційно-процесуального (визначення цілей застосування ідеї на практиці через формулювання дидактичних завдань, розробка і практична апробація технології, одержання прогнозованих результатів).

Діяльність методиста районного методичного кабінету з поширення педагогічних інновацій

Методист районного масштабу – це методичне управління застосування ідеї вчителем.

Аналогічним є зміст діяльності методиста районного методичного кабінету з поширення педагогічних інновацій, технологій, ідей перспективного педагогічного досвіду з тією лише відмінністю, що на першому рівні діяльність здійснюється безпосередньо, сутність же другого зводиться до методичного управління застосування ідеї вчителем. Останнє передбачає створення умов для творчості вчителів, коригування процесу розробки педагогічної технології на основі формування нового досвіду, аналіз та експертну оцінку результатів. Ця діяльність складається з кількох етапів.

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

Перший етап. Попередня підготовка і планування.

Починається з відбору ідей та їх оцінювання на основі порівняльної експертизи за певними параметрами:

- актуальність нововведення – визначається за ступенем його відповідності потребам школи, соціальному замовленню, регіональній політиці у розвитку освіти, можливості вирішення виявлених проблем, відповідністю досягнень педагогічної науки і практики;
- результативність (оцінювання або на основі існуючого досвіду, або на основі прогнозування);
- творча новизна (інноваційний потенціал);
- методична розробка ідеї (якщо наявна);
- рівень потреби та зацікавлення новацією різних груп учителів;
- умови (організаційні, кадрові, фінансові, матеріально-технічні тощо), необхідні для освоєння ідеї.

На цьому етапі вивчаються потреби учителів у нових знаннях, рівнях компетентності з проблеми, стан навчально-виховного процесу, щоб виявити недоліки, для усунення яких необхідно застосувати нововведення. При цьому використовуються відомі методи педагогічних досліджень – спостереження, бесіди, тестування, діагностування, самооцінка вчителями труднощів і потреб.

D
4.3
с. 11

NB! *Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності методиста передбачає наявність у методичному кабінеті інформаційної бази – фонду з описом новітніх науково-педагогічних досліджень, картотеки періодичних видань тощо.*

На підготовчому етапі закономірним є підвищення теоретичного рівня з обраної проблематики учасників дослідження: участь у семінарах, самоосвіта тощо.

Планування діяльності з огляду на проблематику здійснюється в довільній формі. Це може бути проспект або схема діяльності. Зазвичай, це розділ річного плану роботи методиста, в якому зазначено етапи, строки виконання, відповідальну особу, конкретні завдання та заходи з поширення педагогічних ідей.

У плані присутні: назва ідеї та її короткий опис; методичні рекомендації, які будуть поширюватися; мета і завдання їх поширення; список джерел з теми/проблеми; заходи з морально-психологічної підготовки вчителів до сприйняття нової ідеї; методичні заходи (семінари, науково-практичні конференції тощо) з теоретичної та методичної підготовки вчителів; контроль за процесом поширення; аналіз, облік проміжних та кінцевих результатів.

NB! *Плануючи діяльність із поширення педагогічних ідей, слід пам'ятати, що вводити нове потрібно поступово й обережно, і лише після того, коли переконалися в його позитивних результатах.*

Другий етап. Теоретична і методична підготовка педагогічних кадрів до застосування нововведень.

Мета цього етапу роботи – забезпечити як теоретичну, так і психологічну готовність учителів до сприйняття нових ідей, роз'яснити їм основні положення наукових рекомендацій з певної проблеми та сформулювати психологічну установку на практичне використання нововведень.

Змоделюємо варіант планування заходів з підвищення кваліфікації вчителів щодо освоєння, наприклад, ідеї культурологічного підходу до викладання гуманітарних дисциплін.

Заняття 1. На рівні кожного методичного об'єднання вчителів (історії, української мови, зарубіжної літератури тощо) може бути прочитано лекцію «Культурологічний підхід у системі шкільної гуманітарної освіти», подано рекомендації щодо самоосвіти за проблемою (серпневі педагогічні читання тощо).

Методичний семінар за проблемою «Методологічні основи викладання гуманітарних предметів. Культурологічний підхід» для вчителів першої та вищої категорій можна проводити один раз на три місяці.

Заняття 2. Сутність культурологічного підходу у викладанні гуманітарних дисциплін.

Заняття 3. Гуманітарна культура особистості. *Семінарське заняття.*

1. Поняття гуманітарної культури. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні гуманітарної культури школярів.
2. Духовна культура і розвиток особистості.

NB! *Успішний результат другого етапу – теоретична і психологічна готовність учителів до сприйняття нових ідей та застосування їх на практиці.*

Третій етап. Методичне управління діяльністю педагогів з освоєння та практичного застосування нових ідей (формування нового досвіду).

Мета роботи на цьому етапі – організувати діяльність учителів таким чином, щоб вони набували практичні вміння творчо перетворювати нові ідеї на власну методичну систему і створювали оригінальну педагогічну технологію. Діяльність методиста наразі полягає в конструюванні нового або переведенні існуючого досвіду на вищий рівень – рівень перспективного досвіду як системи діяльності педагога з елементами новизни, що забезпечує високі й стійкі результати в розвитку, навчанні та вихованні учнів.

Зміст діяльності методиста зі створення нового досвіду

1. Виявлення досвіду:
 - погодження з учителем, адміністрацією школи ідеї щодо вивчення досвіду;
 - аналіз умов, необхідних для виконання цієї роботи;
 - попереднє визначення теми досвіду;
 - створення експертної групи з вивчення досвіду.

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

2. Вивчення досвіду:

- визначення мети вивчення досвіду;
- спостереження та опис педагогічних явищ – елементів досвіду в логічній послідовності;
- означення та класифікація явищ, які спостерігаються;
- встановлення зв'язків між педагогічними процесом та його результатами відповідно до мети вивчення досвіду;
- аналіз причин та умов досягнення стабільно високих результатів;
- виявлення наукових, методологічних основ, розкриття педагогічних закономірностей досвіду, його елементів та елементів новизни;
- систематизація та аналіз матеріалів, які розкривають кількісні та якісні характеристики досвіду;
- контрольне діагностування результативності досвіду.

Методи вивчення педагогічного досвіду:

1. Спостереження навчально-виховного процесу та фіксація результатів навчальної діяльності учнів.
2. Педагогічний аналіз змісту й сутності педагогічної системи вчителя:
 - бесіди з учителем щодо бачення ним сутності свого досвіду: його педагогічних ідей, особливостей технології, виявлених ним позитивних результатів своєї діяльності;
 - вивчення комплексу наявного у вчителя навчально-методичного забезпечення своєї педагогічної технології (конспекти уроків, дидактичний матеріал тощо);
 - узагальнення результатів спостереження навчальної діяльності вчителя та учнів, виокремлення фактів, що засвідчують особливості авторської педагогічної технології (оригінальні прийоми і методи організації навчальної діяльності учнів, їхній вплив на розвиток школярів тощо).
3. Методи вивчення результативності педагогічної системи вчителя.

Узагальнення досвіду:

- Опис педагогічних явищ, які об'єктивно розкривають зміст досвіду відповідно до його провідної ідеї та мети вивчення.
- Обґрунтування гіпотези, яка пояснює причини успіху й цінності досвіду.
- Пояснення шляхів подолання наявних труднощів та суперечностей педагогічної практики.
- Визначення змістовно-методичних та організаційно-методичних заходів з поширення досвіду.
- Організація роз'яснення суті та значення досвіду, його конструктивності й можливості застосування в масовій педагогічній практиці; переконання педагогів в ефективності пропонованого досвіду.
- Визначення та впровадження форм поширення досвіду (буклети, бюлетені, експрес-інформація, виставки, відеозаписи, проблемні творчі групи, семінари, конференції, фестивалі, практичний показ уроків тощо).
- Моніторинг процесу впровадження досвіду.

Основні етапи теоретичного й методичного конструювання ефективних моделей педагогічного досвіду:

1. Конструювання досвіду:

- визначення мети створення нового досвіду й завдання, які необхідно вирішити для досягнення цієї мети;
- обрання об'єкта досвіду з огляду на готовність до реалізації моделі (наявність позитивного досвіду, високий професійний рівень, креативність мислення); наявність механізму управління процесом створення певної моделі; достатній науково-теоретичний рівень учасників моделювання досвіду, здатних засвоїти й реалізувати нові ідеї в педагогічній практиці;
- розробка моделі досвіду як можливого еталона вирішення обраної педагогічної проблеми з урахуванням досягнень науки і перспективної практики організації педагогічного процесу;
- коригування задуму (моделі) педагогічного досвіду, усунення недоліків.

2. Оформлення моделі досвіду (у вигляді методичних рекомендацій, структурно-логічних схем, технологічних карт тощо):

- обґрунтування актуальності й визначення науково-теоретичної бази досвіду;
- визначення й формулювання основного, істотного у змісті прогнозованої діяльності, варіативних форм його застосування;
- формулювання прогнозованих результатів якісних та кількісних показників змін у педагогічному процесі.

3. Управління процесом становлення досвіду:

- призначення учасників формування досвіду, їх підготовка і залучення до діяльності, детальне ознайомлення з моделлю, теоретична і психологічна підготовка до діяльності в нових умовах, забезпечення методичними матеріалами (рекомендаціями, пам'ятками, схемами, моделями тощо);
- коригування поетапної діяльності учасників у зв'язку з необхідністю подолати труднощі та проблеми, що виникають у процесі формування досвіду;
- зовнішнє і внутрішнє експертне оцінювання набутого досвіду (за критеріями) та виявлення можливості його застосування у масовій практиці;
- обґрунтування актуальності, розкриття теоретичної бази, провідної ідеї досвіду, переваг цього досвіду щодо існуючої практики, технології та результативності, умов найефективнішого застосування тощо.

NB! *Мета роботи на третьому етапі – організувати діяльність учителів таким чином, щоб вони набували практичні вміння творчо перетворювати нові ідеї на власну методичну систему і створювали оригінальну педагогічну технологію.*

Четвертий етап. Вивчення та аналіз результатів поширення педагогічних ідей.

Реалізується методами: спостереження за діяльністю вчителів, бесіди, інтерв'ю, анкетування, вивчення шкільної документації, стану навчально-виховного процесу.

Вивчається: ефективність роботи щодо поширення досвіду/ідеї в школах району, рівень засвоєння нових теоретичних положень учителями та їхній вплив на вдосконалення практик навчання та виховання школярів.

Аналіз діяльності з поширення педагогічних ідей може проводитися на основі зіставлення отриманих результатів із планом поширення, виявлення відповідності між наявним досвідом і вимогами, які випливають із наукових рекомендацій. На цьому етапі доцільна розробка нових рекомендацій або повторення циклу поширення на вищому рівні.

«Передовий» та «перспективний» педагогічний досвід: поняття, означення, критерії

Немає вдалої практики без теоретичної бази...

Для забезпечення ефективної діяльності методист повинен знати теоретичні основи проблеми: сутність поняття «перспективний досвід», співвідношення понять «перспективний» і «передовий» педагогічний досвід; критерії, методика вивчення перспективного досвіду, вимоги до узагальнених матеріалів.

Передовий педагогічний досвід відображає найактуальніші соціальні вимоги суспільства (Ю.К. Бабанський, 1982).

Передовий педагогічний досвід – це організований, цілеспрямований педагогічний процес та його результат, відображений у якостях особистості школяра (М.М. Скаткін, 1986).

Передовий педагогічний досвід характеризується високою результативністю, творчою новизною, тривалістю функціонування, актуальністю, перспективністю, науковою обґрунтованістю, раціональними витратами часу на досягнення високих результатів (М.М. Поташник, 1988).

Передовий досвід – це результат творчої праці вчителя (групи працівників освіти), що містить новизну (М.Ю. Красовицький, 1990).

Передовий педагогічний досвід – це такий засіб цілеспрямованого підвищення ефективності й удосконалення навчально-виховного процесу, який здатний у сучасних умовах задовольнити актуальні потреби практики навчання й виховання (І.П. Підласий, 1988).

Передовий педагогічний досвід – це така навчально-виховна чи організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати у вирішенні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання й виховання або інтеграції вже відомих форм, методів, прийомів, засобів (І.П. Жерносек, 1999).

Перспективний педагогічний досвід – це система творчої, оптимальної, повторюваної професійної діяльності педагога з елементами новизни, яка дає стабільні позитивні результати в удосконаленні навчально-виховного процесу (Л.Я. Набока, 1999).

NB! До спільних рис, які характеризують перспективний педагогічний досвід, належать: творчість, новизна, високі й стійкі результати у навчально-виховному процесі.

Саме тому проблеми вивчення, моделювання, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду стають одними з найважливіших завдань для всіх педагогічних колективів.

Практика методичної роботи показала наявність у школах безсистемного підходу до педагогічного досвіду. Пропоновані рекомендації покликані допомогти організаторам методичної роботи і педагогам у створенні ППД – перспективного педагогічного досвіду педагога, а також дозволять уникнути суб'єктивізму в оцінюванні педагогічного досвіду.

Якщо докладніше зупинитися на особливостях роботи над перспективним педагогічним досвідом і формами його розповсюдження, слід означити критерії, або чинники, які характеризують ППД. Під час оцінювання ППД ми повинні виявити ознаки (або констатувати їх відсутність), які його характеризують. Це:

Актуальність і перспективність – відповідність провідним тенденціям розвитку сучасної освіти, національної школи, досягненням педагогіки і методики викладання, освітнім потребам регіону. Можливість відтворення конструктивної ідеї досвіду іншими педагогами (або колективами).

Новизна і прогресивність – віднесення нових, оригінальних елементів в організацію педагогічного процесу, ефективного застосування прогресивних моделей організації навчання, виховання, розвитку особистості – до відкриття нових форм, методів, способів педагогічної діяльності з виходом за межі відомого в науці.

Результативність і дієвість – стабільно високий реальний рівень розвитку, освіченості, суттєві позитивні зрушення у вихованості учнів, сформованості громадянських, полікультурних, мовних, комунікативних компетенцій.

Стабільність і повторюваність – підтвердження ефективності досвіду за певної зміни умов, а також відносна незмінюваність результатів протягом тривалого часу; наявність у досвіді тенденцій до саморозвитку; перевірка досвіду на практиці в інших педагогів.

Перспективний педагогічний досвід обумовлює зміст освіти, істотно впливає на форми, методи й організаційну структуру педагогічного процесу.

Сучасні реалії життя, інтенсивність інформаційного потоку в суспільстві вимагають інноваційних підходів до управління школою.

Слід відмовитися від стихійності в узагальненні ППД і зупинитися на моделюванні, в основі якого лежить педагогічний експеримент.

Але всі ці чинники, які ми використовуємо під час оцінювання досвіду, мають застосовуватися комплексно. Ми пропонуємо такі **основні етапи роботи над ППД**.

По-перше, змоделювати або **структурувати зміст роботи**, який передбачає визначення мети, завдань досвіду, його актуальності. Тобто, слід аргументувати необхідність його вивчення і поширення відповідно до загальноосвітніх і регіональних завдань, соціальної значущості, спрямованості на подолання суперечностей і недоліків масової педагогічної практики.

По-друге, визначити **вид досвіду за характером новизни** (новаторський, раціоналізаторський). Слід виокремити властиві лише автору досвіду підходи до реалізації своїх

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

провідних ідей, застосування модифікаційних форм і методів педагогічної чи управлінської діяльності, що дають високий результат. Необхідно виділити головне, найсуттєвіше в досвіді з огляду на прогнозований результат його впровадження, а саме: які позитивні зміни в удосконаленні навчально-виховного (управлінського) процесу очікуються, тобто визначити провідну ідею досвіду.

По-третє, вказати, **яким чином** (за допомогою яких форм, методів, прийомів, засобів діяльності) **автор досягає реалізації провідної ідеї досвіду?** У розділі розкриваються особливості педагогічної системи автора досвіду, педагогічні закономірності, на які спирається досліджуваний досвід, подаються конкретні зразки педагогічних напрацювань («Сутність (технологія) досвіду»).

По-четверте, слід подати **опис досвіду**: яким чином організація запланованих дій трансформувалась у реальну педагогічну діяльність і в ході такої діяльності педагог набував власного педагогічного досвіду.

І нарешті – **«Результативність досвіду»**, що визначається на основі показників: особистісний розвиток учнів; сформованість у них громадянських, полікультурних, мовних та інших компетенцій; навчальні досягнення та наявність навичок пошукової діяльності.

До опису набутого досвіду дослідник додає до звіту **список літератури з проблеми досвіду і додатки** (матеріали, необхідні для повноти досвіду, – ілюстрації, таблиці, відеозаписи, описи комп'ютерних програм тощо).

D
4.3
с. 17

Додатки

План

проведення методичного об'єднання вчителів суспільних дисциплін (методична сесія)

Тема: Шляхи підвищення ефективності сучасного уроку історії.

Мета: Обмін досвідом з проблем використання інноваційних форм і методів роботи для активізації пізнавальної діяльності школярів.

- Урок у системі особистісно орієнтованого навчання (методичні рекомендації).
- Дидактична гра як один із прийомів інноваційних підходів до проблеми активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії.
- Методи пізнавальної діяльності учнів на уроках історії та правознавства.
- Впровадження інтерактивних методів навчання у роботу вчителя суспільних дисциплін.
- Естетичне виховання учнів на уроках історії.
- Місце історичного краєзнавства у викладанні історії, проведення навчальних екскурсій та навчальної практики.
- Про закінчення 20__-20__ навчального року та проведення державної підсумкової атестації з суспільних дисциплін.
- Новини методичної літератури.

Круглий стіл

Тема: Шляхи підвищення ефективності уроків правознавства.

План:

1. Сучасні підходи до проведення уроків правознавства.
2. Методи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках правознавства:
 - використання дидактичних ігор;
 - методика застосування юридичних задач з основ правознавства;
 - методичні прийоми при формуванні правових термінів і понять;
 - інтерактивні уроки з курсу «Практичне право».
3. Формування правових знань та правової культури в позакласній роботі.
4. Про новини в українському законодавстві (зустріч із представниками прокуратури).

Рекомендована тематика**засідань методичного об'єднання вчителів суспільних дисциплін**

- Психолого-педагогічні та гігієнічні вимоги до сучасного уроку.
- Психологічні основи організації пізнавальної діяльності учнів.
- Гуманізація навчального процесу.
- Психологічне обґрунтування диференційованого навчання.
- Діалогова методика викладання історії.
- Рольові ігри на уроках історії та правознавства.
- Формування методологічної культури учнів на уроках історії.
- Застосування словесно-діалогічних методів у навчальному процесі.
- Організація ефективної правової освіти школярів.
- Формування умінь та навичок роботи з першоджерелами на уроках історії та правознавства.
- Історико-краєзнавча робота в школі.
- Сучасні технології нетрадиційних форм викладання історії та правознавства.

Орієнтовний план засідань**шкільного методичного об'єднання вчителів історії та правознавства****Засідання 1**

- Аналіз роботи методичного об'єднання в минулому навчальному році та завдання на новий рік.
- Ознайомлення з нормативними документами з питань викладання предмета.
- Обговорення індивідуальних науково-методичних завдань членів методичного об'єднання.
- Новини фахової літератури.
- Затвердження плану роботи методичного об'єднання.

*Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування***Засідання 2**

Тема: Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності вчителя.

- Самоосвіта вчителя – необхідна передумова підвищення його педагогічної майстерності.
- Удосконалення змісту й структури уроків історії та правознавства на основі впровадження інноваційних технологій навчання.
- Відвідування та аналіз уроків із застосуванням інноваційних педагогічних технологій.

Засідання 3

Тема: Формування національної самосвідомості учнів у процесі пошукової роботи з історії рідного краю.

- Формування національно-історичної свідомості учнів під час вивчення теми «Наш край» на уроках історії України.
- Відвідування та аналіз уроку з історичного краєзнавства.
- Відвідування та аналіз позакласного заходу «Імена наших земляків у культурній спадщині України».
- Огляд виставки пошукових робіт школярів з історії рідного краю.

D
4.3
с. 19

Засідання 4

- Самореалізація особистості вчителя та учнів у навчальній діяльності.
- Творчий портрет учителя.
- Формування системи знань учнів з історії на повторювально-узагальнюючих уроках (з досвіду роботи).
- Відвідування та аналіз повторювально-узагальнюючих уроків.
- Обговорення новинок фахової літератури.

Засідання 5

- Групова робота на уроках історії та правознавства.
- Групові форми роботи на уроці (з практики використання).
- Підготовка учнів до державної підсумкової атестації з історії.

**План роботи
методичного об'єднання вчителів історії на базі методичного центру
(витяг)**

Тема: Впровадження інтерактивних технологій на уроках історії та правознавства.

План:

- Технології групової роботи на уроках історії та правознавства.
- Алгоритм організації групової роботи учнів.
- З досвіду організації інтерактивного навчання на уроках правознавства.
- Методичні рекомендації з проведення навчальної практики з історії.
- З досвіду індивідуальної роботи з обдарованими дітьми.

План роботи творчої групи вчителів історії та правознавства

Проблема: Впровадження в практику роботи вчителів історії та правознавства інтерактивних технологій навчання.

Завдання:

- Підвищення науково-теоретичного та професійного рівня вчителів суспільних дисциплін.
- Впровадження творчого підходу до планування навчального процесу.
- Вивчення та поширення перспективного педагогічного досвіду, розвиток пошукової ініціативи вчителів-практиків.

Напрями роботи:

- Поглиблене вивчення методики інтерактивного навчання.
- Освоєння алгоритмів упровадження інтерактивного навчання на уроках історії та правознавства.
- Практична допомога вчителям щодо впровадження інтерактивних технологій навчання.
- Розробка методичних рекомендацій.

Тематика засідань:

Жовтень

- Обговорення завдань та плану роботи творчої групи.
- Інформаційно-методичне забезпечення інтерактивного навчання.
- Розподіл доручень.

Грудень

- Інтерактивні методи навчання.
- Обговорення моделей, схем, алгоритмів та рекомендацій щодо впровадження інтерактивних методів і технологій організації навчального процесу в практику роботи вчителів історії та правознавства.

Січень

- Обговорення результатів апробації розроблених прийомів, алгоритмів та рекомендацій щодо практичного використання інтерактивних технологій навчання на уроках історії та правознавства.
- Аналіз проміжних результатів роботи вчителів з упровадження інтерактивних технологій навчання.

Лютий

- Спільне засідання творчої групи та Школи молодого вчителя з проблем інтерактивного навчання.

*Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування***Березень**

- Аналіз результатів та проблем упровадження технологій інтерактивного навчання на уроках історії та правознавства.
- Аукціон методичних ідей з проблем організації інтерактивного навчання.

**План роботи
Школи молодого вчителя історії та правознавства
(перший рік навчання)**

Заняття 1

Тема: Теоретична підготовка сучасного вчителя історії та правознавства.

План:

- Планування роботи вчителя: календарно-тематичний план; план позакласної роботи з історії та правознавства.
- Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії та правознавства.
- Виявлення здібних дітей та методика роботи з ними.
- Методика організації та проведення I етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з історії та правознавства.

Практичні завдання:

- Складання календарно-тематичного плану навчального процесу з історії та правознавства на I семестр.
- Ознайомлення з олімпіадними завданнями. Складання олімпіадних завдань різних рівнів складності.

Заняття 2

Тема: Шкільний урок: як ефективно навчати кожного учня.

План:

- Вимоги до сучасного уроку історії.
- Підготовка вчителя та учнів до уроку.
- Основні типи уроків та їхня структура.
- Методика вибору оптимальної структури уроку.
- Позакласна робота з історії.

Практичні завдання:

- Відвідування та аналіз відкритого уроку.
- Розробка структури уроку на задану тему.

Заняття 3

Тема: Педагогічна техніка вчителя.

План:

- Системний підхід у навчанні та вихованні. *Круглий стіл.*
- Алгоритми розробки та освоєння нововведень.

- Педагогічні ситуації та їхнє вирішення.
- Помилки і труднощі в роботі молодих учителів.

Практичні завдання:

- Аналіз конкретних педагогічних ситуацій та розробка пропозицій щодо їх ефективного вирішення.

Заняття 4

Тема: Педагогічна техніка вчителя.

План:

- Методи вивчення та закріплення нового навчального матеріалу.
- Методи і форми контролю навчальних досягнень учнів з історії та правознавства.
- Роль історичного кабінету в навчальному процесі.

Практичні завдання:

- Відвідування та аналіз відкритих уроків досвідчених учителів історії та правознавства.
- Розробка дидактичного матеріалу.

Д
4.3
с. 22

Заняття 5

Тема: Успіхи та проблеми в роботі вчителя-початківця. *Круглий стіл.*

План:

- Діагностування рівня професійної діяльності вчителів-початківців.
- Виставка творчих доробків молодих учителів.

План роботи Школи молодого вчителя історії та правознавства (другий рік навчання)

Заняття 1

Тема: Вчимося вчити.

План:

- Підсумки та основні завдання роботи Школи молодого вчителя в новому навчальному році.
- Роль учителя в забезпеченні сприятливого психолого-педагогічного мікроклімату на уроці.
- Рекомендації щодо складання плану самоосвіти вчителя-початківця.

Практичні завдання (робота в групах):

- Конструювання уроку.
- Розробка завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів.
- Складання зразків олімпіадних завдань.
- Моделювання педагогічних ситуацій та варіантів їх вирішення.
- Складання плану самоосвітньої роботи вчителя-початківця.

*Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування***Заняття 2**

Тема: Використання дидактичних ігор на уроках історії та правознавства.

План:

- Гра як форма навчання та виховання.
- Види дидактичних ігор та методика їх проведення.
- З досвіду використання дидактичних ігор на уроках історії та правознавства.

Практичні завдання:

- Складання моделей навчальних ігор.
- Реалізація методики навчальної гри на уроці з досвіду роботи. Відвідування та обговорення відкритого уроку.
- Складання схем самоаналізу уроку та позакласного заходу.

Заняття 3

Тема: Словесно-діалогічні методи навчання.

План:

- Сутність і структура словесно-діалогічних методів навчання.
- Методика проведення дискусії на уроках історії (з досвіду роботи).

Практичні завдання:

- Конструювання навчальних моделей словесно-діалогічних методів навчання (коментування тексту, бесіди, дискусії, диспут).
- Відвідування та обговорення відкритого уроку. Обмін думками щодо проблеми використання словесно-діалогічних методів навчання.
- Обмін зразками авторських дидактичних матеріалів.

Заняття 4

Тема: Сходинки творчої майстерності. *Круглий стіл.*

План:

- Педагогічна майстерність: сутність і складові.
- З чого починається педагогічна майстерність?
- Складові педагогічної майстерності.
- Фактори самореалізації вчителя.
- Кроки до педагогічної майстерності.
- Перші творчі знахідки молодих учителів. *Міні-звіти вчителів-початківців.*

До конкурсу «**Шукаємо молоді педагогічні таланти**» пропонуємо учаснику заповнити анкету:

Анкета учасника конкурсу «Шукаємо молоді педагогічні таланти»

1. Чи отримуєте Ви задоволення від обраної професії?
 - Так.
 - Скоріше «так», ніж «ні».
 - Скоріше «ні», ніж «так».
 - Ні.
 - Важко відповісти.
2. Хто є Вашим наставником?
3. У чому, на Ваш погляд, полягає головне завдання вчителя суспільних дисциплін?
4. Яким типам уроків Ви надаєте перевагу у своїй практичній діяльності? Чому?
5. Як Ви оцінюєте ефективність своїх уроків?
 - Висока.
 - Достатня.
 - Середня.
 - Низька.
6. Досвід яких видатних вітчизняних педагогів Ви використовуєте у практиці своєї роботи?
7. Педагогічна майстерність – це... *(допишіть)*.
8. Педагогічна технологія – це... *(допишіть)*.
9. Продовжіть відомий вислів В. Сухомлинського: «Вчитель готується...».
10. У якому році Ви народилися? Яка відома історична подія(-ї) відбулася цього року? Сто років перед тим?

Пропонуємо використовувати в роботі методичного кабінету такі документи:

Параметри оцінки професійної майстерності вчителів суспільних дисциплін

- Науково-теоретична підготовка. Відбір змісту навчання на основі наукових даних, фактів, понять, законів.
- Психолого-педагогічна підготовка. Орієнтація в психологічних особливостях учнів. Врахування психологічних особливостей школярів при конструюванні навчального процесу.
- Знання типології уроків. Використання уроків різних типів у практичній діяльності.
- Володіння прийомами планування та організації навчально-дослідницької роботи школярів.
- Методична підготовка. Орієнтація в навчальних планах, програмах.
- Орієнтація в нових формах та методах організації навчального процесу, їх використання на практиці.
- Нововведення, які використовує вчитель.
- Використання проблемних методів і технологій організації навчального процесу.
- Використання технологій групового навчання.

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

- Використання інтерактивних технологій навчання.
- Використання дидактичних ігор.
- Управління пошуковою діяльністю учнів.
- Використання структурно-логічних схем та опорних конспектів.
- Використання технічних засобів навчання.
- Використання комп'ютерних технологій на уроках.
- Використання лекційно-семінарської системи.
- Використання нестандартних уроків (уроки-конференції, уроки-дискусії, уроки-діалоги тощо).

**Анкета
для вчителів історії**

Назва навчального закладу _____

Прізвище, ім'я, по батькові вчителя _____

Стаж роботи _____

Категорія, класи, в яких викладаєте _____

D
4.3
с. 25

1. Який урок Ви вважаєте сучасним?
2. Як Ви ставитеся до нововведень у навчально-виховному процесі?
3. Вкажіть нововведення, які Ви використовуєте у своїй роботі:
 - проблемне навчання;
 - групове навчання;
 - інтерактивне навчання;
 - навчальні рольові ігри;
 - дослідно-пошукова робота учнів;
 - розробка та захист навчальних проектів;
 - опорні сигнали. Структурно-логічні схеми;
 - турніри, конкурси;
 - комп'ютеризація навчального процесу;
 - презентації з використанням мультимедійної техніки.
4. Вкажіть нестандартну форму уроку, методикою якої Ви володієте і можете поділитися досвідом з колегами:
 - урок-лекція;
 - урок-семінар;
 - урок-конференція;
 - урок-реквієм;
 - урок-подорож;
 - урок-ділова гра;
 - урок-диспут.
5. Від чого залежить оновлення змісту і форми уроку?
6. Над упровадженням яких нововведень Ви б хотіли працювати в рамках роботи районного методичного об'єднання вчителів історії?
7. Над якою проблемою/темою Ви працюєте?

8. З яких питань Ви готові поділитися досвідом роботи?
9. Ваші пропозиції щодо вдосконалення методичної роботи в районі.

**Анкета
для досвідчених учителів**

Назва навчального закладу _____

Прізвище, ім'я, по батькові вчителя _____

Стаж роботи _____

Категорія, класи, в яких викладаєте _____

1. Ваші пропозиції щодо вдосконалення роботи районного методичного об'єднання, творчої групи вчителів історії.
2. Над якою проблемою Ви б хотіли працювати в новому навчальному році?
3. З якими доповідями, повідомленнями Ви могли б виступити перед колегами в цьому році?
4. З яких питань Ви потребуєте допомоги і в якій формі?
5. Які відкриті уроки, позакласні та виховні заходи Ви хотіли б відвідати?
6. Які відкриті уроки, позакласні та виховні заходи Ви могли б провести для своїх колег?
7. Що з прочитаного, побаченого, почутого вважаєте за необхідне обговорити з колегами?
8. Досвід яких учителів хотіли б вивчати?

D
4.3
с. 26

Діагностична карта вчителя

Показники оцінки	Критерії оцінки		
	Має досвід	Володіє	Потребує допомоги
Формування загальнонавчальних умінь та навичок	3	2	1
Здійснення міжпредметних зв'язків	3	2	1
Розвиток логічного мислення	3	2	1
Диференціація та індивідуалізація навчання	3	2	1
Організація самостійної навчальної діяльності	3	2	1
Використання ТЗН	3	2	1
Використання комп'ютерних програмних засобів	3	2	1
Використання ігрових елементів	3	2	1
Використання методів самоконтролю та взаємоконтролю	3	2	1
Використання різноманітних форм, методів контролю та оцінки рівня навчальних досягнень учнів	3	2	1
Формування знань, умінь та навичок учнів	3	2	1
Реалізація виховних можливостей уроків	3	2	1
Організація робочого місця	3	2	1

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

Показники оцінки	Критерії оцінки		
	Має досвід	Володіє	Потребує допомоги
Уміння забезпечити працездатність і дисципліну учнів на уроці	3	2	1
Уміння робити самоаналіз уроку	3	2	1
Використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі	3	2	1

Діагностична карта молодого вчителя історії

Показники оцінки	Критерії оцінки		
	Має досвід	Володіє	Потребує допомоги
Ведення шкільної документації	3	2	1
Календарно-тематичне планування	3	2	1
Підготовка конспектів уроків	3	2	1
Формулювання мети і завдань уроку	3	2	1
Педагогічний аналіз уроку	3	2	1
Самоаналіз уроку	3	2	1
Теоретичний рівень навчального матеріалу	3	2	1
Типи уроків:			
урок засвоєння нових знань	3	2	1
урок формування умінь та навичок	3	2	1
урок застосування знань, умінь та навичок	3	2	1
урок узагальнення та систематизації знань	3	2	1
урок перевірки та коригування знань, умінь та навичок	3	2	1
комбінований урок	3	2	1
Нетрадиційні уроки:			
урок-лекція	3	2	1
урок-семінар	3	2	1
урок-діалог	3	2	1
урок-практикум	3	2	1
урок-подорож	3	2	1
урок-гра	3	2	1
Методи навчання:			
пояснювально-ілюстративний	3	2	1
репродуктивний	3	2	1
проблемний	3	2	1
частково-пошуковий	3	2	1
дослідницький	3	2	1
Міжпредметні зв'язки на уроці	3	2	1
Диференційований та індивідуальний підхід до учнів на уроці	3	2	1

Показники оцінки	Критерії оцінки		
	Має досвід	Володіє	Потребує допомоги
Підготовка учнів до олімпіад, турнірів та конкурсів	3	2	1
Використання наочності, ТЗН, комп'ютерної техніки	3	2	1
Контроль та оцінка рівня навчальних досягнень учнів	3	2	1
Складання завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів	3	2	1
Проведення позакласної роботи з предмета	3	2	1
Планування гурткової, факультативної роботи	3	2	1
Ведення документації навчального кабінету	3	2	1

Пам'ятка

вивчення стану викладання та навчальних досягнень учнів з історії у школах району

I. Навчально-виховний процес

1.1. Підготовка вчителя до проведення уроків:

- Знання змісту навчальної програми та нормативних документів.
- Творче використання вчителем інструктивно-методичних матеріалів з питань викладання історії.
- Тематичне та поурочне планування. Відповідність планів програмі.
- Визначення дидактичних, розвиваючих, виховних завдань уроків, їх актуалізація.
- Використання додаткової літератури та місцевого матеріалу при проведенні уроків.
- Забезпечення уроків навчально-дидактичними матеріалами та наочними посібниками.

1.2. Науково-теоретичний та методичний рівень викладання:

- Впровадження інноваційних педагогічних технологій та перспективного педагогічного досвіду.
- Відповідність методів викладання змісту навчального матеріалу та рівню підготовленості учнів.
- Форми організації навчального процесу.
- Організація самостійної роботи учнів.
- Диференціація та індивідуалізація навчального процесу.
- Формування в учнів знань, умінь та навичок відповідно до вимог програми з історії.
- Міжпредметні зв'язки на уроці.
- Навчально-методичне забезпечення уроку.
- Насиченість уроку та раціональне використання часу.
- Методика організації домашнього завдання.
- Психологічний режим та емоційний фон уроку.
- Співпраця вчителя та учнів на уроці.

1.3. Результативність навчання:

- Методи і прийоми перевірки навчальних досягнень учнів.
- Якість та об'єктивність оцінювання.

Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування

- Відповідність набутих знань, умінь та навичок вимогам програми.

II. Позакласна робота вчителя

- Організація роботи факультативних занять, гуртків.
- Дослідницька робота учнів. Участь у Всеукраїнських історичних акціях.
- Проведення вечорів, конференцій, тижнів і декад на історичну тематику.
- Підготовка учнів до участі в олімпіадах, конкурсах і змаганнях.
- Випуск стінгазет і бюлетенів.
- Відзначення дат історичного календаря.
- Вплив позакласної роботи на поглиблення і розширення знань учнів.

III. Навчально-матеріальна база

- Кабінет історії та відповідність його обладнання Типовому положенню.
- Наявність історичних карт, наочних посібників та періодичність їх використання.
- Роздатковий матеріал, тематичні папки, учнівські дослідні роботи та їх використання під час навчальних занять та в позакласній роботі.
- Наявність і використання ТЗН.

IV. Контроль та управління

- Укомплектованість школи відповідними фахівцями, проходження вчителями курсової підготовки.
- Методична робота з учителями. Впровадження в практику роботи досягнень педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду.
- Відвідування й аналіз уроків та позакласних заходів адміністрацією школи. Вивчення роботи вчителя. Ефективність рекомендацій.
- Розгляд стану викладання історії на засіданнях педагогічної ради та узагальнення матеріалів у наказі по школі.

D
4.3
с. 29**Школа молодого керівника:**

1. Планування роботи школи:
 - види планів;
 - план роботи школи на навчальний рік;
 - циклограма роботи директора школи;
 - перспективний план роботи школи;
 - програма розвитку школи.
2. Основні документи школи.
3. Атестація педагогічних працівників:
 - Положення про атестацію педагогічних кадрів;
 - основні етапи атестаційної роботи в школі;
 - основна тематика засідань робочої атестаційної комісії;
 - підсумки проведення атестації в школі.
4. Професійна карта директора школи:
 - функціональні обов'язки директора школи;
 - професійні знання та вміння керівника закладу освіти.
5. Все про накази:

- технологія розробки управлінського рішення (наказу по школі);
 - орієнтовний перелік наказів.
6. Внутрішньошкільне управління:
- завдання управління;
 - принципи управління;
 - структура функцій процесу управління;
 - етапи управління;
 - методи управління.
7. Навчальний план школи. Сітка годин.

Постійно діючий семінар керівників шкіл:

- Особливості роботи в новому навчальному році в умовах варіативних навчальних програм і планів.
- Роль заступника директора школи з НВП у підвищенні професійного та фахового рівня педагогічних працівників школи та організації ефективної внутрішньошкільної методичної роботи.
- Вдосконалення управління НВП.
- Робота педагогічного колективу з підвищення ефективності уроку засобами впровадження досягнень педагогічної науки та перспективного досвіду вчителів-новаторів.
- Роль психолого-педагогічної науки у процесі управління закладом освіти.
- Вплив школи на розвиток особистості дитини.

Д
4.3
с. 30

План роботи школи педагогічного наставництва «Шлях до майстерності»

Завдання діяльності школи:

1. Поглибити знання молодих учителів з проблем навчально-виховного процесу.
2. Надати методичну допомогу з питань наукової організації сучасного уроку, адаптації молодих спеціалістів до роботи з учнями.

Заняття I

Теоретична частина:

1. Вимоги до сучасного уроку. Сучасні технології навчання.
2. Принципи, форми та методи організації виховного впливу на дітей різних вікових груп.

Практична частина:

Вирішення психолого-педагогічних завдань.

Заняття II

Теоретична частина:

Методика підготовки і проведення позакласного заходу.

*Внутрішньошкільні вдосконалення і консультування***Практична частина:**

1. Спостереження за виховними заходами педагогів-наставників.
2. Обговорення відвіданих заходів.

Заняття III**Теоретична частина:**

Методика використання навчального кабінету в процесі підготовки і проведення уроку.

Практична частина:

Спостереження та аналіз уроків учителів-наставників.

Заняття IV**Теоретична частина:**

Дискусія: «Методику проведення яких уроків я запозичив у школі наставництва».

Практична частина:

Відкриті уроки молодих учителів.

**План роботи
з молодими вчителями**

Зміст роботи:

- Закріпити педагогів-наставників за молодими вчителями.
- Провести інструктивно-методичні наради з питань календарно-тематичного планування, складання конспектів уроків, ведення шкільної документації.
- Провести тестування та бесіди з метою організації професійної адаптації молодих учителів.
- Провести практичні заняття: «Критерії готовності молодого спеціаліста до роботи з учнями», «Налагодження педагогічних стосунків з батьками», «Принципи, форми та методи організації виховного впливу на дітей різних вікових груп».
- Надати методичну допомогу щодо формування індивідуального стилю й організації роботи молодих учителів.
- Організувати роботу школи педагогічного наставництва «Шлях до майстерності».
- Організувати відвідування та аналіз уроків молодих учителів педагогами-наставниками.
- Організувати відвідування молодими вчителями занять і позакласних заходів у педагогів-наставників.
- Залучити молодих учителів до роботи районних методичних заходів.
- Провести тиждень/декаду молодого вчителя і наставника.
- Підвести підсумки роботи з молодими вчителями та обговорити їх на засіданні колегії/педагогічної ради.

Вивчення та аналіз НВП, рівня підготовки педагогічних кадрів, перспективного педагогічного досвіду, надання практичної допомоги педагогічним працівникам

- Вивчити і проаналізувати стан організації навчально-виховного процесу в таких школах: *(назви)*.
- Вивчити і проаналізувати стан викладання та рівень навчальних досягнень учнів з таких предметів: *(назви)*.
- Вивчити стан організації методичної роботи в таких школах: *(назви)*.
- Вивчити та узагальнити досвід роботи вчителів *(прізвища, школи)*, розробити пропозиції та рекомендації щодо впровадження перспективного педагогічного досвіду, підготувати анотації за матеріалами вивчення досвіду для картотеки районного методичного кабінету.
- Організувати консультації для молодих учителів з питань організації навчально-виховної роботи.
- Провести семінари-практикуми для молодих та новопризначених учителів.
- Вивчити ефективність науково-методичного супроводу та психологічного забезпечення навчально-виховного процесу в школах району.

Використані скорочення

НВП – навчально-виховний процес

НВР – навчально-виховна робота

ОІППО – обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ПВД – перспективний педагогічний досвід

РМО – районне методичне об'єднання

ТЗН – технічні засоби навчання